

15.06.2006

EDUSKUNTA

Ulkoasiainvaliokunta

Viite **UTP 17/2006 vp**

Asia

**KERTOMUS SUOMEN OSALLISTUMISESTA NATON RAUHANKUMPPANUUSYHTEIS-
TYÖHÖN VUONNA 2005 SEKÄ MUISTIO 11.5.2006 PIDETYN JOHTAVAN SIVIILIVAL-
MIUSKOMITEAN TÄYSISTUNNOSTA**

Oheisena lähetetään eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle tiedoksi perustuslain 97§ nojalla ulkoasiainministeriön kokoama kertomus Suomen osallistumisesta Naton rauhankumppanuusyhteistyöhön vuonna 2005 (liite 1)

Lisäksi lähetetään muistio 11.5. 2006 Brysselissä pidetyn johtavan siviilivalmiuskomitean täysistunnosta (liite 2). Muistion tavoitteena on informoida valiokuntaa siviilivalmiuskomiteassa käsiteltävinä olevista ajankohtaisista aiheista.

Yksikön päällikkö

Kimmo Lähdevirta

LIITTEET

- 2 kpl

UTP 17/2006 vp**KERTOMUS SUOMEN VALTIONHALLINNON OSALLISTUMISESTA NATON
RAUHANKUMPPANUUTEEN VUONNA 2005****1. RAUHANKUMPPANUUSTOIMINNAN TAUSTAA**

Suomi on osallistunut Naton rauhankumppanuusohjelmaan sen käynnistämisestä lähtien. Pohjois-Atlantin Yhteistyöneuvosto (North Atlantic Cooperation Council, NACC) aloitti toimintansa vuonna 1991 ja Suomi liittyi sen tarkkailijaksi vuonna 1992. Naton rauhankumppanuus (Partnership for Peace, PfP) perustettiin NACC:n puitteisiin vuonna 1994. NACC:n korvasi vuonna 1997 perustettu Euro-Atlanttinen kumppanuusneuvosto (Euro-Atlantic Partnership Council, EAPC). EAPC:n työhön osallistuu 46 maata, eli 26 Nato-maata ja 20 EAPC-maata. Euro-Atlanttinen kumppanuusneuvosto muodostaa poliittisen viitekehyksen Suomen toiminnalle Natossa. EAPC toimii PfP-toimintaa ohjaavana elimenä ja turvallisuuspoliittisten keskustelujen foorumina. Vuonna 2005 erityisesti kehittyneet kumppanimaat pyrkivät monipuolistamaan ja vilkastuttamaan EAPC:ssä käytävää turvallisuuspoliittista keskustelua.

Jäsenyys kumppanuusneuvostossa ja osallistuminen PfP-ohjelmaan eivät aseta Suomelle muodollisia juridisia velvoitteita, vaan yhteistyön peruseriaatteisiin kuuluu avoimuus ja mahdollisuus osallistua kaikkeen kumppanuustoimintaan itsevalintaperiaatteen mukaisesti. Käytännössä osallistumisesta päättää se ministeriö, jonka toimivaltaan asia kuuluu. Ulkoasiainministeriö toimii rauhankumppanuustoimintaa koordinoivana tahona.

Rauhankumppanuus perustettiin alun perin palvelemaan ensisijaisesti Nato-jäsenyyttä tavoittelevien maiden tarpeita, mutta pääosa nykyisistä rauhankumppanimaista ei ole kiinnostunut järjestön jäsenyydestä. Naton viimeisimmän laajentumisen jälkeen rauhankumppanuusohjelmaan kuuluvien maiden erimittaisuus on lisääntynyt ja maat muodostavat melko heterogeenisen joukon, jonka yhteistyöhalut ja kyvyt poikkeavat suuresti toisistaan. Kumppanuusmaiden suurimman ryhmän muodostavat Keski-Aasian ja Kaukasian maat, lisäksi mukana on Balkanin maita, Ukraina, Moldova ja Valkovenäjä. Suomen lähimmän yhteistyö- ja viiteryhmän muodostavat sotilaallisesti liittoutumattomat EU-maat Ruotsi, Itävalta ja Irlanti sekä Sveitsi. Suomi koordinoi kumppanuustoimintaansa erityisesti Ruotsin kanssa.

Tässä muistiossa esitetään tiivistelmät eri ministeriöiden osallistumisesta rauhankumppanuustoimintaan vuonna 2005 sekä kunkin ministeriön arviot kumppanuustoiminnan tuomasta lisäarvosta ja tehokkuudesta sektoreittain.

2. ULKOASIAINMINISTERIÖ**Ulkoasiainministeriön rooli rauhankumppanuusyhteistyön koordinoijana**

Ulkoasiainministeriö valmistelee Suomen Nato-yhteistyöhön liittyviä poliittisia päätöksiä, koordinoi osallistumista rauhankumppanuuteen sekä tukee ammattiviranomaisten työtä. Brysselissä toimiva Suomen edustusto Natossa osallistuu keskeisimpien kumppanimaille avattujen komiteoiden ja työryhmien toimintaan. Rauhankumppanuuteen liittyvien tehtävien lisäksi edustusto seuraa Naton sisällä tapahtuvaa kehitystä ja raportoi säännöllisesti ulkoasiainministeriölle. Ulkoasiainministeriö antaa Nato-edustustolle toimintaohjeet, jotka tarvittaessa koordinoidaan yhteistyössä muiden viranomaisten, erityisesti puolustushallinnon, kanssa.

Osallistuminen EAPC:n poliittisten ja sotilaallisten elinten kokouksiin hoidetaan kattavasti edustustosta käsin. Asiantuntijaryhmien kokouksiin osallistuvat pääsääntöisesti eri viranomaisten edustajat pääkaupungeista. Lisäksi edustusto hoitaa Kosovon KFOR- ja Afganistanin ISAF-operaatioon liittyvän

yhteydenpidon Natoon yhteistyössä Euroopan joukkojen päämajassa SHAPEssa olevan suomalaisen yhteyspuuseerin kanssa.

Ulkoasiainministeriö on pyrkinyt tehostamaan hallinnonalojen kansallista yhteistyötä PfP-yhteyshenkilöiden ja johtavien virkamiesten säännöllisillä tapaamisilla. Rauhankumppanuusasioihin liittyvä yhteydenpito on erityisesti puolustushallinnon ja ulkoasiainministeriön virkamiesten kesken lähes päivittäistä. Poikkihallinnollisia koordinaatiokokouksia järjestettiin kertomusvuonna useita. Naton siviilisektorilla toimivien valtionhallinnon eri toimijoiden välinen koordinaatiokokous pidettiin keväällä. Syksyksi suunniteltu kokous jouduttiin siirtämään tammikuulle 2006 Brysselissä pidetyn lakon vuoksi. Ajankohtaisia kumppanuusasioita käsiteltiin vuoden aikana tiiviisti myös keskeisten ministeriöiden välillä bilateraalisesti.

Rauhankumppanuustoiminnan haasteet ja tavoitteet Suomelle

Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittinen toimintalinja tähtää maan itsenäisyyden ja yhteiskunnan perusarvojen turvaamiseen sekä kansalaisten turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseen. Suomen toimintalinja perustuu uskottavaan kansalliseen puolustukseen, yhteiskunnan toimivuuteen sekä vahvaan kansainväliseen asemaan ja aktiiviseen toimintaan Euroopan unionin jäsenenä.

Kansainvälisessä yhteistyössä Suomi edistää turvallisuutta Yhdistyneiden Kansakuntien toimintaedellytyksiä vahvistaen sekä Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön, Euroopan neuvoston ja Naton rauhankumppanuuden puitteissa sekä muissa yhteyksissä. Suomi kehittää yhteistyösuhdetta Natoon sekä monenkeskisen Euroatlanttisen kumppanuusneuvoston (EAPC) että kahdenvälisesti toteutettavan rauhankumppanuusohjelman (PfP) puitteissa. Suomi pyrkii varmistamaan, että rauhankumppanuuden toimintamuotoja kehitettäessä Suomen näkökulma ja yhteistyötarpeet tulevat otetuiksi huomioon.

Kumppanuussuhteen puitteissa Suomi pyrkii edistämään säännöllistä poliittista vuoropuhelua Naton kanssa Suomen kannalta tärkeistä turvallisuuspoliittisista kysymyksistä. Suomi vahvistaa valmiuksiaan osallistua jatkossa myös Naton johtamiin kriisinhallintaoperaatioihin. Tässä tarkoituksessa edistetään yhteistyötä sotilaallisen yhteensopivuuden, joukkosuunnittelun ja voimavarojen kehittämiseksi ja osallistutaan aiempaa laajemmin harjoitustoimintaan. Suomalaisen siviili- tai sotilashenkilöstön lähettäminen Suomen kannalta keskeisiin Naton päämaja- ja esikuntatehtäviin sekä koulutukseen ovat tärkeitä yhteistyön kehittämisaloja.

Natossa on osana laajempaa sotilaallista, institutionaalista ja tehtäviin liittyvää transformaatioprosessia käynnistetty keskustelu järjestön ulkosuhdeverkoston eli kumppanuus- ja yhteistyöohjelmien uudistamisesta. Tavoitteeksi asetettu kumppanuusverkoston yhtenäistäminen ja toiminnan tehostaminen on jatkoa v. 2002 Prahan huippukokouksessa aloitetulle ja v. 2004 Istanbulin huippukokouksessa jatkettulle uudistustyölle. Kertomusvuonna 2005 keskustelu oli vasta alustavasti käynnistynyt, eikä lopullista suuntaa ole nähtävissä vielä keväällä 2006 PfP-kertomuksen kirjoitushetkellä. Suomi osallistuu Naton ulkosuhdeverkoston ja kumppanuuksien uudistamisesta käytävään keskusteluun rauhankumppanina soveltuvien osin. Suomen kannalta uudistuskeskustelun keskeisin kysymys on rauhanturvaoperaatioita koskevan tiedonsaannin parantaminen ja mahdollisuus osallistua varhaisessa vaiheessa operaatioita koskevien päätösten muotoiluun. Pyrkimys nykyistä tiiviimpään tietojenvaihtoon on ollut Suomen pitkäaikainen tavoite operaatioyhteistyössä. Kumppanuus- ja yhteistyöohjelmien uudistamisesta odotetaan päätöksiä kuitenkin vasta Naton vuonna 2008 pidettävässä huippukokouksessa, johon kumppanimaatkin osallistuvat.

Suomen päämääränä on hyväksi todettujen kumppanuusyhteistyön perusrakenteiden säilyttäminen ennallaan pyrkien kuitenkin toiminnan samanaikaiseen järkiperäistämiseen ja tehostamiseen. Tästä lähtökohdasta kumppanuustoiminnan tehostaminen käytännön tarpeista lähtien on tervetullutta. Suomen yleisenä tavoitteena on ollut huolehtia siitä, että rauhankumppanuuden ja euroatlanttisen kumppanuusneuvoston puitteissa luotu normatiivinen perusta kumppanuusyhteistyöllemme säilyy. Suomen kahdenvälisessä rauhankumppanuusyhteistyössä laajemman kehikon muodosta riippumatta keskeisellä sijalla ovat jatkossakin osallistuminen Nato-johtoisiin kriisinhallintaoperaatioihin, yhteistoimintakyvyn ja sotilaallisten voimavarojen kehittäminen Naton ja EU:n kriisinhallintaoperaatioita varten, poliittinen dialogi sekä osallistuminen siviilivalmius- ja vakausyhteistyöhön.

Istanbulin huippukokouksessa v. 2004 rauhankumppanuuden painopistealueiksi vahvistettiin Kaukasian ja Keski-Aasia. Vuonna 2005 voitiin jo nähdä merkkejä siitä, että alueen maat eivät Nato-maiden ja kehittyneempien rauhankumppaneiden maihin kohdistamasta tuesta huolimatta ole kyenneet riittävästi hyödyntämään rauhankumppanuuden tarjoamia välineitä kehityksessään. Joidenkin maiden osalta demokratia- ja ihmisoikeuskehitys oli jopa taantunut. Useimmille vähemmän kehittyneille rauhankumppaneille yhteistoimintakykyä ja jäsenyyteen valmentamista huomattavasti suurempi merkitys on koulutukseen ja reformien tukemiseen liittyvällä yhteistyöllä. Painopisteitä ovat muun muassa hyvän hallinnon periaatteiden juurruttaminen kumppanivaltioiden puolustus- ja turvallisuussektoreille, niiden toiminnan oikeudellisen pohjan ja säätelyn vahvistaminen, puolustushallintojen demokraattisen kontrollin parantaminen sekä transparenttien budjettiprosessien sisäajo. Nato on korostanut, että rauhankumppanuuden alueellinen suuntaaminen ei tarkoita, että Nato olisi sysännyt ns. läntisiä kumppanimaita sivuraiteelle.

Suomi pyrkii omien resurssiemme puitteissa panostamaan Keski-Aasian ja Etelä-Kaukasian sekä Länsi-Balkanin vakautustukeen ja demokraattisten arvojen juurruttamiseen maiden tiiviimmäksi integroimiseksi euroatlanttiseen yhteisöön. Tässä työssä merkittäviä instrumentteja ovat olleet PfP-rahastot (Trust Funds), jossa pienelläkin rahallisella panostuksella on kyetty tuottamaan lisäarvoa. Lisäksi erilaiset vähemmän kehittyneistä kumppanimaista Suomeen suuntautuneet vierailut, tutustumiskäynnit ja mm. maiden puolustusreformit ja asevoimien demokraattista kontrollia lisäävä koulutus on osoittautunut hyödylliseksi.

Rauhankumppanuuden kolmas keskeinen pilari sotilaallisen ja poliittisen yhteistyön ohella on toiminta siviilivalmiussektorilla. Siviilivalmiusyhteistyö kattaa elintärkeiden hyödykkeiden sekä palveluiden logistiikkaan, infra- struktuuriin ja huoltovarmuuden valmiussuunnitteluun liittyvät toiminnot. Suunnittelussa otetaan entistä kattavammin huomioon siviiliväestöön ja yhteiskunnan elintärkeään infrastruktuuriin kohdistuvan, joukkotuhoasein suoritettun terroristi-iskun mahdollisuus. Nato on viime vuosina avannut tämän toimintakentän lähes kokonaisuudessaan rauhankumppanuusmaille. Tästä tuoreimpana esimerkkinä rauhankumppanimaille on vähitellen avattu mahdollisuus nimetä asiantuntijoita Naton johtavan siviilivalmiuskomitean (SCEPC) alakomiteoiden käyttöön. Suomelle pääasiallinen hyöty osallistumisesta Naton siviilitoimintaan syntyy laajan yhteistyöverkoston kautta. Esimerkiksi tieto muiden maiden erilaisista valmius- ym. järjestelyistä on tärkeää.

Ulkoasiainministeriö laati selvityksen EU:n ja Naton siviilisektorin päällekkäisyyksistä ja niiden vaikutuksista suomalaisten toimijoiden työhön ja resursointiin. Selvityksen johtopäätöksinä todetaan mm, että Naton ja EU:n siviilitoiminnassa ei ollut havaittavissa selvitysvuonna merkittävää päällekkäisyyttä pelastuspalvelusektoria lukuunottamatta. Suomen valtionhallinnon kannalta Naton ja EU:n vähäiset päällekkäistoiminnot eivät muodosta merkittävää resurssi- tai koordinaatio-ongelmaa. Kyselyyn osallistuneet valtionhallinnon virkamiehet kokivat osallistumisen sekä EU:n että Naton toimintaan yleisesti ottaen hyödyllisenä. Joillakin sektoreilla mm. terrorismin torjunnassa ja kriittisen infrastruktuurin suojaamisessa, on nähtävissä kehityssuuntia jotka saattavat tulevaisuudessa johtaa päällekkäistoimintoihin. Mikäli Nato jatkaa kehitystään yhä enemmän valtioiden sisäiseen turvallisuuteen suuntautuvana organisaationa, ja jos EU jatkaa kehitystään yhä enemmän sotilastoimintaan ja EU:n ulkoiseen turvallisuuteen suuntautuvana organisaationa, on todennäköistä että päällekkäistoiminnot tulevat lisääntymään.

Yleisesti Suomi korkean teknologian maana profiloituu erilaisissa yhteishankkeissa hyvin korkealle; Suomen valmiudet ylittävät usein Nato-maiden tason. Kansallisina toimijoina siviilivalmiussektorilla ovat useat eri ministeriöt sekä muut viranomaiset, jotka osallistuvat siviilivalmiussektorin työhön oman kiinnostuksensa ja toiminnasta saatavan lisäarvon pohjalta. Näiden tahojen harjoittama PfP-yhteistyö ilmenee jäljempänä toimintakertomuksessa.

Ulkoasiainministeriön toiminta rauhankumppanuusyhteistyössä vuonna 2005

Suomi jatkoi osallistumistaan Nato-johtoiseen KFOR-operaatioon Kosovossa sekä ISAF-operaatioon Afganistanissa. Kertomusvuonna Suomi pyrki antamaan aktiivisen panoksensa mm. kumppanimaiden kriisinhallintaoperaatioiden valmisteluun ja päätöksentekoprosessiin liittyvien osallistumismahdollisuuksien parantamiseen. Lisäksi Suomi osallistui suunnittelu- ja arviointiprosessiin (PARP), jolla kehitetään puolustusvoimien valmiuksia osallistua kansainväliseen kriisinhallintaan.

Suomi osallistui 26.1. – 1.2.2005 pidettyyn ensimmäiseen Naton ja kumppanimaiden yhteiseen virtuaaliseen kriisinhallintaharjoitukseen (CMX05). Harjoitus oli kuvitteellinen, eikä siinä liikuteltu joukkoja eikä aktivoitu valmiusjärjestelmiä.

Helsingissä järjestettiin 3.-4.3.2005 ulkoministeriön ja puolustusministeriön isännöimänä EAPC-seminaari, jonka aiheena olivat NATO:n ja EAPC:n Istanbulin huippukokouksien kesäkuussa 2004 hyväksymän ihmiskaupan vastaisen toimintaohjelman toimeenpano ja kansalliset parhaat käytännöt. Ihmiskaupan vastainen toimintaohjelma pitää ihmiskauppaa järjestäytyneen rikollisuuden yhtenä muotona ja siten turvallisuuspoliittisena kysymyksenä, johon puuttuminen on koko operaation menestymisen edellytys. Toimintaohjelma nojautuu ETYJ:n ja YK:n normatiiviseen puitteistoon ja yleissopimuksiin. NATO- ja rauhankumppanimaat ovat toimintaohjelmassa sitoutuneet nollatoleranssiin ihmiskaupan ja sen uhrien hyväksikäytön osalta.

Naton siviilivalmiuskomitea kokoontui ulkoasiainministeri Tuomiojan kutsusta Helsingissä 25.–26.4.2005 täysistuntoon EAPC-kokoonpanossa. Täysistunnon asialistalla käsiteltiin mm. seuraavia asioita: hyväksytyn ministeriohjeen toteuttaminen, kansallisten siviiliasiantuntijoiden työn ohjeistus, siviilisektorin suunnitteluelinten ja komiteoiden työohjelmat, Espanjan aloite terroritekojen uhrien avustamisesta, kriittisen infrastruktuurin suojaaminen, katsaus Naton siviilisektorin tukeen Indonesialle tsunamin jälkiseurausten helpottamiseksi. Lisäksi Suomi piti esitelmän kansallisesta siviilivalmiusjärjestelmästä, erityisesti eri hallinnonalojen ja yritysten välistä yhteistyötä. Kokouksessa ei allekirjoitettu sopimuksia eikä hyväksytty uusia siviilivalmiussuunnittelun linjauksia.

Ulkoasiainministeriö ja puolustusministeriö isännöivät 3.-4.10.2005 puolustus- ja turvallisuuspoliittisen suunnittelukonferenssin: "PfP Conference on Defence Policy and Strategy. Co-Operation of Nato and Its Partners with International Organisations in the Field of Security and Defence". Konferenssin aiheena oli kriisinhallintayhteistyön lisääminen Naton ja muiden kansainvälisten järjestöjen ja toimijoiden kanssa. Konferenssiin osallistui edustajia lähes kaikista Nato- ja kumppanimaista sekä kansainvälisistä järjestöistä. Paneelikeskusteluihin osallistuivat mm. Etijin, EU:n, IOM:n ja kansainvälisen kemiallisia aseita vastustavan järjestön edustajat. Konferenssissa mukana oli Naton Välimeri-dialogin maita, ns. Istanbulin yhteistyöaloitteeseen osallistujia kuten Qatar ja Arabiemiraattien liitto sekä Naton kriisinhallintaan kaukaisempia osallistujia kuten Australia ja Japani.

Natoon kuulumattomat EU-maat ja Sveitsi ovat korostaneet arvokeskustelun tärkeyttä rauhankumppanuuden uskottavuuden kannalta. Maat valmistelivat syksyllä 2005 Naton kansainväliselle sihteeristölle muistion EAPC:ssa käytävän, rauhankumppanuuden arvoihin liittyvän keskustelun taustaksi. Muistiossa painotettiin, että rauhankumppaneiden tulee kaikessa toiminnassaan noudattaa kumppanuussopimuksen periaatteita, sillä rauhankumppanuuden uskottavuus kärsii, mikäli rikkomuksiin ei puututa. Muistiossa esitettiin, että rikkomuksiin reagoitaisiin asteittain alkaen Naton neuvoston ja kyseessä olevan maan keskusteluilla ja päätyen maan sulkemiseen kumppanuuden ulkopuolelle. Muistiossa esitettiin myös Naton ja muiden kansainvälisten järjestöjen yhteistyön tiivistämistä ihmisoikeuksien alalla.

Rauhankumppanuuden painopisteen siirtyessä Keski-Aasiaan ja Kaukasiaan kehittyneempien kumppanimaiden odotetaan antavan tukensa niiden demokratiakehitykselle. Suomi on tukenut alueen maita mm. esittelemällä rauhanturvakoulutustamme, sijoittamalla alueen maihin perehtyneen asiantuntijan Naton kansainväliseen sihteeristöön sekä aloittamalla pelastusalaan keskittyvän yhteistyöhankkeen Kazakstanin ja Kirgisian kanssa. Hankkeen toteuttaa sisäasiainministeriö. Maaliskuussa 2005 Pelastusopisto järjesti Kuopiossa kohdemaiden edustajille peruskurssin, jonka teemana oli toiminta kansainvälisessä pelastusoperaatiossa. Kurssi tarjosi toimintaa varten perustiedot operaatioissa toimivista järjestelmistä ja osapuolista sekä antoi käytännön koulutusta telttaleiristä, varusteista ja huollosta sekä tietoliikenneyhteyksistä.

Suomalainen ja virolainen kouluttaja osallistuivat Kazakstanin järjestämään kansainväliseen harjoitukseen "Kazpass 2005". Matkan tavoitteena oli tutustua kohdemaassa operatiiviseen pelastustoimintaan sekä luoda jatkokoulutusta silmällä pitäen mahdollisimman realistinen kuva maan todellisesta toimintavalmiudesta kansainvälisissä pelastusoperaatioissa.

Naton NATO/PfP Trust Fund -järjestelmä luotiin v. 2000 tavoitteena tukea rauhankumppanimaita projektikohtaisesti erityisesti aseiden ja ammusten tuhoamisessa sekä miinanraivauksessa. Hankkeiden kohteet käsittävät tällä hetkellä kolme eri aihealuetta: 1) miinan- ja räjähteiden raivaus, 2) pienaseiden ja ammusten tuhoaminen ja 3) puolustusuudistusten tukeminen ml. sotilashenkilöstön uudelleen koulutus ja tukikohtakonversion sekä tehokkaan puolustussuunnittelun ja -budjetoinnin tukeminen.

Trust Fundit ovat viime vuosien aikana vakiinnuttaneet asemansa NATO:n ja PfP-maiden toiminnassa ja hankevolyyymi kokonaisuudessaan on ollut arviolta noin 30 miljoonan euron luokkaa. Hankkeita on toteutettu tai käynnissä Albaniassa, Georgiassa, Azerbaidzhanissa, Moldovassa, Tadžikistanissa, Ukrainassa, Kazakstanissa, Valkovenäjällä, Bosnia-Hertsegovinassa sekä Serbia ja Montenegrossa. NATO:n sihteeristössä työskentelee Suomen sekondeeraamana virkamies, jonka tehtäväkuvaan kuuluvat Trust Fund -hankkeet sekä Trust Fund -politiikan valmistelu. Naton NAMSA:ssa (Nato Maintenance and Supply Agency) työskentelee suomalainen asiantuntija hoitaen mm. hankkeiden hallinnoimis- ja maksatusjärjestelyitä.

Yleensä hankkeiden johtovaltiona toimii Naton jäsenmaa, mutta periaatteessa myös rauhankumppanimaa voisi toimia johtovaltiona. Suomella ei kuitenkaan lähivuosina ole henkilöstöresurssisyyistä mahdollisuutta tarjoutua johtovaltioroolin ottamiseen. Sen sijaan rahallisesti melko vähäinenkin kontribuutio on antanut Suomelle näkyvyyttä ja konkretisoinut Suomen tukea vähemmän kehittyneille kumppaneille. Suomi on osallistunut vuosien 2003 - 2005 aikana Georgiassa, Azerbaidzhanissa ja Ukrainassa toimeenpantaviin Trust Fundeihin kaikkiin 25.000€ summalla. Lisäksi Suomi on osallistunut ETYJ:n ja NAMSA:n yhteishankkeeseen Moldovassa.

Lokakuussa 2005 tapahtuneen maanjäristyksen seurauksena Pakistanin hallitus esitti Natolle avustuspyyntöä maanjäristyksen jälkihoidossa. Kaikkien EAPC-maiden yhteinen voimavara, Euro-atlanttinen pelastuspalvelun koordinoitikeskus (EADRCC) koordinoi Pakistanin avustamisessa EAPC-maiden tarjoamaa apua yhteistyössä YK:n (Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, OCHA), EU:n komission MIC:in (Monitoring and Information Centre) sekä muiden avustuksia toimittavien tahojen kanssa. Pakistaniin perustettiin pieni yhteystoimisto avun koordinoitua helpottamaan. Rauhankumppanuusmaista mm. Ruotsi ja Sveitsi päätyivät käyttämään EADRCC:n kautta tarjottua ilmasiltaa avun saattamiseksi perille mahdollisimman nopeasti ja kustannustehokkaasti. Suomi harkitsi ilmasillan käyttämistä, mutta kuljetusten aikataulun ollessa täsmentymätön, Suomen Punaisen Ristin ja Kirkon Ulkomaanavun avustustarvikkeet päätettiin toimittaa perille muita kanavia myöten.

Vuosi 2005 oli poikkeuksellisen aktiivinen rauhankumppanuusyhteistyössä. Osin kyse oli aikaisempina vuosina sovittujen tapahtumien ajoittumisesta samaan vuoteen, mutta osin kyseessä oli myös tietoinen valinta. Vuonna 2006 EU-puheenjohtajuudesta ja vuonna 2008 ETYJ-puheenjohtajuudesta johtuen Suomi ei henkilö- ja muista resurssisyyistä kykene lähivuosina ylläpitämään vastaavaa tapahtuma- ja osallistumisaktiiviteettia.

Ulkoasiainministeriö katsoo rauhankumppanuudelle asetettujen tavoitteiden tulleen saavutetuiksi hyvin vuoden 2005 aikana. Suomi osallistui EAPC:n ja kumppanuusohjelmien kehittämiseen arvostettuna ja aktiivisena kumppanina. Erityisesti Suomi sai kiitosta aktiivisesta ja laadukkaasta osallistumisestaan Nato-johtoihin operatioihin.

3. PUOLUSTUSHALLINTO

Rauhankumppanuusyhteistyö Naton kanssa kuuluu puolustusministeriön kansainvälisen toiminnan painopistealueisiin. Valtioneuvoston turvallisuuspoliittisen selonteon 2004 mukaan rauhankumppanuusohjelman sekä siihen liittyvän suunnittelu- ja arviointiprosessin (Planning and Review Process, PARP) kumppanuustavoitteiden avulla kehitetään Suomen puolustusvoimien valmiuksia osallistua kansainväliseen kriisinhallintaan. Samalla kumppanuusyhteistyön avulla saadaan arvokasta tietotaitoa ja kokemusta Suomen kansallisen puolustuskäytännön kehittämiseen.

Puolustusministeriö osallistuu yhteistyössä ulkoasiainministeriön kanssa rauhankumppanuuden kehittämiseen. Tavoitteena on edelleen parantaa edellytyksiä päästä mahdollisimman aikaisessa vaiheessa mukaan päätöksentekoon ja suunnitteluun niissä asioissa, joihin Suomi osallistuu aktiivisesti oman kontribuutionsa antaen. Tämä koskee erityisesti kriisinhallintaoperaatiota ja -harjoituksia.

Kesällä 2005 pidetyssä Euro-atlanttisen kumppanuusneuvoston ministerikokouksessa tarkasteltiin kumppanuusmaiden turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa ja asevoimien kehittämissuunnitelmia. Rauhankumppanuuden suunnittelu- ja arviointiprosessin yhteistyötä kehitettiin siten, että se tukee entistä paremmin myös EU:n voimavarojen ja kriisinhallinnan kehittämistarpeita. Samalla Suomi hyväksyi uuden kumppanuustavoitteen, jolla pyritään kehittämään Suomen nopean toiminnan kykyä Naton standardeja vastaaviksi. Näitä Nato-standardeja noudatetaan myös EU:n taisteluosastoja kehitettäessä.

Vuonna 2005 Suomella oli yhteensä 56 kumppanuustavoitetta, joista 20 oli yleisiä, 15 maavoimien, 14 merivoimien ja 7 ilmavoimien tavoitteita. Tärkeimmät kumppanuustavoitteet koskevat yhteistoimintakyvyn kehittämistä kansainvälisen kriisinhallinnan osana.

Puolustusvoimien osallistuminen Naton rauhankumppanuustoimintaan vuonna 2005

Puolustusvoimien Kansainvälinen Keskus (PVKVK, Finnish Defence Forces International Centre, FINCENT) on toiminut vuoden 2001 alusta alkaen rauhanturvaamisorganisaation lähimpänä kansallisena johtoportaanana sekä Pfp-koulutuskeskuksena. Yhteistyö Saksassa sijaitsevan NATO Schoolin ja kymmenen muun Pfp-koulutuskeskuksen kanssa on tiivistä. PVKVK:n kurssitarjontaan kuuluu erilaisia Pfp-kursseja ja kansainväliset kurssit ovat avoimia Nato/Pfp-maiden lisäksi myös muille maille. Vuosittain järjestetään noin 20 kansainvälistä koulutustilaisuutta, joihin osallistuu noin 200 ulkomaalaista opiskelijaa.

PVKVK osallistuu myös aktiivisesti pohjoismaiseen NORDCAPS-yhteistyöhön. Suomella on mm. pysyvä vaihtoupseerin tehtävä NORDCAPS-esikunnassa (NORDCAPS Planning Element). Koulutusyhteistyö on päivittäistä ja erittäin aktiivista. Suomi lähettää pohjoismaisille kursseille oppilaita ja opettajia sekä järjestää kansainvälisiä NORDCAPS-kursseja PVKVK:lla. Näille kursseille osallistuu myös Pfp-maiden edustajia.

Vuonna 2005 PVKVK toteutti siviili-sotilasyhteistyön kurssin Yhdysvaltojen Merijalkaväen sotilaille. Kurssille osallistui kaikkiaan 15 oppilasta tavoitteena kehittää siviili-sotilasyhteistyön asiantuntemusta käynnissä olevissa ja tulevista kriisinhallintaoperaatioissa. Liettuun lähetettiin liikkuva koulutusryhmä. Ryhmä toteutti siviili-sotilasyhteistyön kurssin, jolle osallistui noin 30 puolustushallinnon parissa työskentelevää henkilöä. Puolustushallinto on tukenut rauhankumppanuusohjelman monenkeskistä dialogia myös tukemalla Uzbekistania suomalaisella tietotaidolla rauhanturvakoulutuksesta, vaikka yhteisiä kursseja ei olekaan järjestetty.

Vuoden 2005 aikana valmisteltiin Länsi-Balkanin maiden asevoimien upseereille annettavaa sotilastarkkailijakoulutusta. Koulutus tukee maiden puolustusreformia. Varsinainen koulutus toteutetaan vuonna 2006.

Osallistuminen operaatioihin ja koulutusyhteistyöhön

Koskovossa KFOR-operaatiossa Suomi toimi elokuuhun asti Keskisen prikaatin kehysvaltiona ja vastaa edelleenkin nykyisen Keskisen taisteluosaston viesti- ja johtamisjärjestelmästä. Suomalaisen Rauhanturvajoukon Kosovossa vahvuus laski kertomusvuonna 450 sotilaaseen. Suomalaiset palvelivat KFOR:n johtoesikunnassa, Keskisessä prikaatissa sekä kansallisessa huoltoelimestä Skopjessa, Makedoniassa.

Afganistanin ISAF-operaatiossa Suomen kontribuution vahvuus nousi 100 sotilaaseen, joista kaksi toimi yhteysupseereina USCENTCOM:ssa Tampassa. Suomalainen Rauhanturvajoukko Afganistanissa koostui Suomen osastosta Kabulissa, Suomen osastosta Pohjois-Afganistanissa sekä Suomalaisesta palokunnasta. Suomalaiset sotilaat palvelivat siviili-sotilas yhteistyötehtävissä esikuntaupseereina, yhteysupseereina,

alueellisissa jälleenrakennustehtävissä (Provincial Reconstruction Team) Pohjois-Afganistanissa sekä palomiehinä Kabulin kansainvälisellä lentokentällä.

Naton komentorakenteiden ns. kumppanuusesikuntaosissa työskenteli vuonna 2005 kahdeksan suomalaista upseeria (Partnership Coordination Cell PCC- sekä Partnership Staff Elements PSE- upseerit), yksi erikoisupseeri sekä yksi aliupseeri.

Rauhankumppanuusohjelmaan kuuluviin seminaareihin ja koulutustapahtumiin osallistui puolustusvoimista vuonna 2005 yhteensä n 620 henkilöä. Puolustusministeriö järjesti lokakuussa Ulkoministeriön tukemana korkean tason kansainvälisen PfP-seminaarin Helsingissä, jossa keskityttiin kriisinhallintayhteistyön kehittämiseen eri organisaatioiden välillä.

Puolustusvoimat osallistui vuoden 2005 aikana 46 kansainväliseen harjoitukseen yhteensä noin 1200 henkilöllä. Osallistumisen painopiste oli rauhankumppanuuden hengessä ("In the Spirit of PfP") järjestettävissä ja kahdenvälisissä harjoituksissa. Tärkeimmät Naton harjoitusohjelman puitteissa toimeenpannut harjoitukset oli suomalaisen valmiusjoukon kouluttamiseen käytetyt ISO PfP-harjoitukset Battle Griffin 05 Norjassa ja Amber Hope 05 Liettuassa.

Ilmavoimien rauhankumppanuusyhteistyön painopiste on ilmavoimien kansainvälisen valmiusyksikön kehittämisessä. Rauhankumppanuustavoitteet, PfP-koulutus ja -harjoitukset, sekä osallistuminen Naton eri työryhmiin tukee tätä tavoitetta.

Ilmavoimat osallistui vuonna 2005 neljään rauhankumppanuuden hengessä järjestettyyn harjoitukseen, josta tärkein oli Suomessa järjestetty monikansallinen ilmapuolustusharjoitus ADEX 05. Lisäksi Ilmavoimat kouluttaa PfP-kursseilla kansainvälisen toiminnan johtohenkilöstöä rauhankumppanuustavoitteiden mukaisesti.

Merivoimien rauhankumppanuustoiminta kattoi operatiivisen, henkilöstöllisen ja materiaalian yhteensopivuuden kehittämisen osa-alueet sekä harjoitustoiminnan. Operatiivisen yhteistyön painopiste on ollut johtamisjärjestelmä-, miinantorjunta- sekä amfibiotyöryhmissä. Materiaalialan yhteistyön painopiste oli edelleen miinantorjunnassa. Merivoimat osallistuivat suunnitelman mukaisesti seitsemään kansainväliseen harjoitukseen ulkomailla. Ensimmäistä kertaa osallistuttiin alusyksiköllä Naton nopean toiminnan harjoitukseen (LOYAL MARINER) siltä osin kuin harjoitus oli avattu kumppanuusmaille.

4. SISÄASIAINMINISTERIÖ / PELASTUSOSASTO

Sisäasiainministeriön pelastusosasto on osallistunut Naton rauhankumppanuusohjelman siviilivalmiustoimintoihin vuodesta 1994. Toiminta on asteittain monipuolistunut ja vakiintunut ja tuottaa selkeästi lisäarvoa kansalliseen, EU:n, YK:n tai pohjoismaisen yhteistyön piirissä tehtävään työhön.

Pelastusosaston edustaja on nimetty seuraaviin Naton siviilivalmiusorganisaatioon kuuluvien komiteoihin:

- johtava siviilivalmiuskomitea (SCEPC),
- väestönsuojelukomitea (CPC),
- viestiliikennekomitea (CCPC) sekä
- hälytys- ja valvontajärjestelmien asiantuntijatyöryhmä (CPC-WARN).

Johtava siviilivalmiussuunnittelukomitea kokoontui kaksi kertaa täysistuntoon, joihin pelastusosaston edustajat osallistuivat. SCEPC:n keväinen täysistunto pidettiin Helsingissä 25–26.4.2005 ulkoasiain- ja sisäasiainministeriön yhteisesti järjestämänä. Yleensä kokoukset pidetään säännönmukaisesti Brysselissä. Suomi sai kokouksen järjestettäväkseen anomuksestaan, ja osoituksena SCEPC-yhteisön arvostuksesta Suomea kohtaan aktiivisesta toiminnastamme siviilivalmiussektorilla. Kokoukseen osallistui ennätysmäärä edustajia Naton jäsen- ja kumppanuusmaista, yhteensä 180 kaikkiaan 40 eri EAPC-maasta. SCEPC:in noin kerran kuukaudessa pidettyihin työkokouksiin osallistui edustaja Suomen Nato-edustustosta.

Pelastusosasto osallistui edustajansa välityksellä viestiliikennekomitean toimintaan yhteistoiminnassa liikenne- ja viestintäministeriön ja huoltovarmuuskeskusten kanssa. Viestiliikennekomitea piti vuonna 2005 kaksi yleiskokousta, joihin pelastusosaston edustaja osallistui. Siviilikriisinhallinnan alalla käytiin keskustelua mm. kansainvälisten tietoliikenneasiantuntijoiden järjestelmästä. Komitean kansalliset edustajat kokoontuivat ennen kokouksia valmisteleviin koordinaatiotapaamisiin. Tapaamisissa kiinnitettiin huomiota mm. liittymäpintoihin kansallisen tietoturva-asoiden neuvottelukunnan toimintasuunnitelmaan. Lisäksi pelastusosaston edustaja osallistui Hälytys- ja valvontajärjestelmien asiantuntijatyöryhmän kokouksiin.

Norjan, Ruotsin ja Suomen pohjoismaisen ns. NORSU-työryhmän SCEPC:ille huhtikuussa 2003 esittelemän raportin pohjalta työtä rauhankumppanuusmaille tarkoitettujen ensivastetyöntekijöiden vähimmäisvaatimusten kehittämiseksi kemiallisia, biologisia ja säteily- sekä radioaktiivisia tilanteita varten on jatkettu 12 EAPC -maan muodostamassa työryhmässä. Työryhmän vetovastuu siirtyi Suomelle vuoden 2004 loppuun asti. Kuopiossa järjestettiin 13. – 15.10.2004 erityisesti ensi vaiheen työntekijöiden koulutukseen keskittynyt seminaari, jossa oli 75 osallistujaa yhteensä 23 EAPC -maasta. Kuopion seminaarissa Suomi lupasi järjestää seminaarin tuloksia hyödyntävän ensi vaiheen työntekijöiden pilottikurssin. Ruotsin Karlstadissa pidettiin 1.-3.6.2005 projektin kolmas konferenssi. Konferenssissa keskityttiin CBRN-onnettomuuksien operaatioihin.

Vuoden 2004 lopulla aloitettiin rauhankumppanuuden puitteissa SM:n johtama yhteistyöhanke Kazakstanin ja Kirgisian pelastustoimen kanssa. Hankkeessa on keskeisesti mukana ulkoasiainministeriö koordinoijana sekä rahoittajana. Toimeenpanevina asiantuntijoina ovat Kuopion pelastusopisto ja Viron pelastusvirasto. Myös Naton päämajan siviilivalmiusyksikön edustaja on osallistunut kokouksiin. Hankkeen substanssista ja hallinnoimisesta vastaa pelastusosasto. Hankkeen tarkoituksena on pelastuspalvelupäällystön kouluttaminen siten, että henkilöt kykenisivät siirtämään saavuttamansa tietotaidon omassa maassaan edelleen eteenpäin.

Keski-Aasian hankkeessa vuonna 2005 oli kaksi tapahtumaa. Maaliskuun 16–18 päivinä järjestettiin Kuopion pelastusopistolla FinnRescueForce -talvileiri 2005, jolle osallistui kolme Kirgisian pelastushallinnon asiantuntijaa. Touko-kesäkuussa Kazakstanissa järjestettyyn Kazpass-harjoitukseen osallistui yksi Pelastusopiston vanhempi opettaja sekä Virosta yksi kouluttaja. Loppuvuodelle suunniteltu CBRN -koulutus siirrettiin aikataulusyistä vuodelle 2006. Hanke on ollut ajoittain vastatulessa mm. kohdemaiden hauraasta sisäpoliittisesta tilanteesta johtuen. Maiden pelastuspalveluosaaminen on myös harvoissa käsissä, mistä on etenkin Kazakstanin osalta seurannut se, että joitakin koulutustapahtumia on jouduttu perumaan, koska kaikki keskeiset tahot ovat olleet kansallisissa pelastuspalvelutehtävissä mm. sammuttamassa mittavia metsäpaloja.

Naton ja EAPC:n yhteinen voimavara, euro-atlantisen pelastuspalvelun keskus (Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre, EADRCC) järjesti yhdessä Ukrainan ja Kemiallisen aseiden kieltojärjestö OPCW:n kanssa järjestyksessä toisen kemiallisen aseiden käytöltä suojautumiseen liittyvän harjoituksen - Joint Assistance 2005 Lvivin lähellä sijaitsevalla Yavorivin harjoitusalueella 9.-13.10.2005. Harjoitukseen osallistui yli 1000 henkeä 16 maasta ja tarkkailijoita yli 50 maasta. Suomesta harjoitukseen osallistui kuusi pelastustoimen asiantuntijaa. Suomi on lupautunut järjestämään vastaavan harjoituksen kesäkuussa 2008. Harjoituksen valmistelut aloitetaan vuoden 2006 aikana.

Sisäasiainministeriön pelastuspalveluosaston näkemyksen mukaan edustajien lähettäminen vuotuisiin täysistuntokokouksiin sekä alemman tason työkokouksiin on edelleen tarpeellista mm. siksi, että: käsittelyssä olevien asiakirjojen sisältöön saadaan lisävalaistusta ja yhteistyökontaktit säilyvät toimivina. Kokouksissa saadaan laajasti ajankohtaista ja monipuolista lisätietoa meneillään olevista Naton hankkeista. Osallistuminen toimintaan antaa tuntumaa siitä, mitä muualla on meneillään varautumisen kehittämisessä. Muissa EAPC -maissa tuotettua materiaalia voi myös hyödyntää tukemaan kotimaan toimintaa ja sen ohjeistuksen suunnittelua.

5. SISÄASIAINMINISTERIÖ/RAJAVARTIOLAITOS

Rajavartiolaitos on osallistunut rauhankumppanuustoimintaan säännöllisesti siltä osin kuin sitä on pidetty relevanttina. Erityisesti kyseeseen tulevat erilaiset rauhankumppanuusharjoitukset. Rajavartiolaitos

osallistui yhdellä tarkkailijalla Pfp-ohjelmaan kuuluvaan "Bright Eye Baltic" pohjoisen alueen meripelastusharjoitukseen 12.5.2005 Latvian merialueella sekä harjoituksen palautekokoukseen Kööpenhaminassa 14–15.6.2005. Harjoituksen teemoina olivat matkustaja-aluksen evakuointi sekä pakkolaskun tehneen helikopterin etsintä ja pelastaminen merialueella.

Rajavartiolaitos on saanut useita epävirallisia yhteistyö- mm. luennointipyyntöjä EAPC:n kautta sekä suoraan Pfp-ohjelmassa mukana olevilta mailta. Erityisesti Naton IPAP (Individual Partnership Action Plan) – ohjelmassa olevat maat ovat olleet kiinnostuneita Suomen kokemuksista rajaturvallisuuteen liittyvissä kysymyksissä. Lisäksi rajavartiolaitokselta on tiedusteltu luennoitsijaa terrorismin torjuntaan liittyvissä kysymyksissä.

6. MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖ

Maa- ja metsätalousministeriö on osallistunut vuodesta 1996 lähtien Naton Elintarvike- ja maataloussuunnittelukomitean (Food and Agriculture Planning Committee, FAPC) järjestämiin kokouksiin ja seminaareihin. Komitea pitää vuosittain kaksi kokousta sekä seminaaritilaisuuksia osana Naton rauhankumppanuusohjelmaa.

Komitea toimii Naton siviilivalmiutta johtavan siviilivalmiuskomitean alaisena ja seuraa maailman elintarviketilannetta, antaa neuvoja ja suosituksia elintarvike- ja maatalousalan kriisinhallinnassa sekä toimii siviilihallinnon valmiussuunnittelun yhteistoimintaelimenä. Käytännön selvitys- ja suunnittelutyö ja asioiden valmistelu tapahtuu työ- ja projektiryhmissä, joihin osallistuvat kaikkien komitean työssä mukana olevien valtioiden edustajat. Suomen yhteyksiä komiteaan hoitavat maa- ja metsätalousministeriön ja huoltovarmuuskeskuksen yhteyshenkilöt sekä Suomen Nato-edustusto.

Euroopan unioniin kuuluvien Naton jäsenmaiden yhteinen elintarvikehuollon varautuminen ja valmiussuunnittelu tapahtuu FAPC:n johdolla. Myös järjestöön kuulumattomat EU:n jäsenmaat ja Itä-Euroopan maat pitävät tärkeänä osallistua komitean toimintaan rauhankumppanuusohjelman mukaisesti. Yhteistoiminnassa varaudutaan erityisesti vakaviin, yksittäistä maata kohtaaviin tai laajoihin, usean valtion alueelle ulottuviin elintarvikehuoltoon uhkaaviin vaara- ja hätätilanteisiin, joita voivat aiheuttaa esimerkiksi suuronnettomuudet, laajat ympäristötuhot tai luonnononnettomuudet.

Komitea piti kokouksensa Brysselissä 17.–18.3.2005 ja Sloveniassa Pledissä 12.–16.9.2005, jonka yhteydessä oli myös seminaari. HVK edustaja on vetänyt FAPC:in Food Security – työryhmää. Lisäksi Suomi osallistui komitean elintarvikesektorin yleistiedot/varautuminen työryhmän työskentelyyn. Suomi osallistui myös CIP -harjoituksen suunnitteluun FAPC:in jäsenenä.

Huoltovarmuuskeskuksen edustaja on ollut mukana Nato/CCMS "Food Security and Terrorism" – työryhmässä. Pohjoismaisia työkokouksia on järjestetty kaksi vuoden 2005 aikana. Kokouksissa käydään läpi pohjoismaisia asioita sekä Nato/FAPC – teemoja.

7. LIIKENNE- JA VIESTINTÄHALLINTO

Naton siviilivalmiuskomitean, kolmen kuljetuskomitean sekä tele- ja postikomitean toimintaan ovat vuoden 2005 aikana osallistuneet ministeriön lisäksi Huoltovarmuuskeskuksen, Ilmailulaitoksen, Merenkululaitoksen sekä VR-Yhtymä Oy:n edustajat. Liikenne- ja viestintäalan kansallista osallistumista Naton komiteoiden toimintaan sovittaa yhteen liikenne- ja viestintäministeriö, jossa toiminnasta vastaa ministeriön valmiusyksikkö. Komiteoiden ja niiden työryhmien toimintaan Suomesta on osallistunut myös sisäasiainministeriön edustajia sekä säännöllisesti Suomen Nato-edustuston virkamies.

Vuoden 2005 lopussa Naton asiantuntijoiksi oli nimitetty kaikkiaan seitsemän suomalaista. Näistä neljä on liikenne- ja viestintäalalta. Toistaiseksi Suomi ei ole esittänyt asiantuntijoita ilmakuljetus- eikä vesiliikennekomiteoihin.

Naton liikenne- ja viestintäkomiteoiden työ on pääosin jatkunut aiempien vuosien tapaan. Työssä on kuitenkin näkynyt Natossa yleisesti meneillään oleva uudistusprosessi, jonka suunta ja yksityiskohdat eivät

kaikin osin ole selkeitä. Liikenne- ja viestintäkomiteoiden työ on suhteellisen itsenäistä ja se on edelleen laajenemassa sodan ajan järjestelyistä muihin kriiseihin, kuten onnettomuuksien ajan pelastustoimintaan, terrorismin torjuntaan ja kriittisen infrastruktuurin suojaamiseen. Samoja tavoitteita näyttäisi olevan myös EU:n kriisinhallinnassa.

Liikenne- ja viestintäsektorin edustajat osallistuivat myös Naton siviilivalmiuskomitean Helsingissä Finlandia-talolla 25.–26.4.2005 järjestettyyn täysistuntokokoukseen. Tässä yhteydessä Teleliikennekomitean puheenjohtaja vieraili liikenne- ja viestintäministeriössä, jossa hän kävi keskusteluja Suomen kokousedustajien kanssa.

Naton rooli ja rauhankumppanuusmaiden asema ovat muuttumassa ja siviilitoiminnan osuus rauhankumppanuudessa on kasvussa. Suomi voi kuitenkin edelleen katsoa hyötyvänsä nykyisenkaltaisesta toiminnasta erityisesti omaa kansallista varautumista hoidettaessa. Osallistuminen Naton siviilisektorin toimintaan on edelleen perusteltua. Osallistumisen tasot ja muodot ovat vakiintuneet. Ministeriön tavoitteena on pitää osallistumisen aktiivisuus vähintään nykyisellä tasolla tehostamalla kokousedustajien toimintaa ja lisäämällä mahdollisuuksien mukaan tarvittavia resurssejaan.

Maakuljetukset

Maakuljetuskomiteassa (Planning Board for Inland Surface Transport, PBIST) Suomea edustivat kertomusvuonna Huoltovarmuuskeskus sekä VR Yhtymä Oy:n (VR Cargo) edustajat. Kaksipäiväisiä kokouksia oli kaikkiaan neljä, kaksi kevät- ja kaksi syyskaudella. Kokouksissa käsiteltiin hyvin monentyyppisiä asioita. Rutiiniasioita olivat raportit erilaisista Naton operaatioista ja harjoituksista sekä pelastuspalvelun järjestelyistä (hurrikaani Katrina, Pakistanin maanjäristykset, humanitaarisen avustustoiminta). Keskusteluissa käsiteltiin mm. eri valtioiden strategista kuljetuskapasiteettia ja multimodaalikuljetusten koordinaatioselvityksiä sekä tilannekartoituksia EAPC- alueella tapahtuvista vaarallisten aineiden ja ampumatarvikkeiden kuljetuksista. Kuljetuksiin liittyviä erityisaiheita olivat selvitys kaupallisista reittivaihtoehdoista täydennyskuljetuksille Naton ISAF-joukoille Afganistaniin, selvitys rautatiekuljetusten päivityksistä ja armeijan kaluston kuljetuksiin sopivan kaluston käytettävyydestä sekä tutkimus pääsystä kaupallisille rautatiekuljetusmarkkinoille. Kokouksissa käytiin keskustelua kuljetusten logistisista järjestelyistä ja niihin liittyvistä mahdollisuuksista.

PBIST:in asiantuntijoiden valintaryhmä valitsi kuudestatoista ehdokkaasta 11 uutta kansainvälistä maakuljetusten eksperttiä, joille annettiin perehdyttämiskoulutus lokakuussa Brysselissä. Näistä asiantuntijoista kaksi on Suomesta. Suomi on osallistunut myös komitean pysyvien alatyöryhmien toimintaan. Erityisenä aiheena oli kertomusvuonna kyselyn valmistelu kansallisista toimenpiteistä kriittisen siviili-infrastruktuurin suojelemiseksi.

Vesikuljetukset

Naton meriliikennekomitean (Planning Board for Ocean Shipping, PBOS) suomalainen edustus on perinteisesti ollut Merenkululaitoksesta. Kokouksissa Naton jäsen- ja partnerimaat raportoivat kansainvälisessä liikenteessä olevien aluksien ja kansainvälistä liikennettä harjoittavien satamiensa turvallisuustilanteesta ISPS-koodin maakohtaisen toteuttamisen pohjalta. Suomi ilmoitti kertomusvuonna hoitaneensa ISPS- koodin edellyttämät turvajärjestelyt ja -tarkastukset kattavasti. PBOS:in työryhmätöihin liittyen merenkuluelinkeinon kansainväliset asiantuntijat päivittivät kriisi- ja sotilaskuljetuksiin soveltuvan kaluston saatavuutta ja rahtitasoa käsittelevät asiakirjat. PBOS myös seurasi kertomusvuonna tiiviisti kahden laivapankin (Sealift Coordination Center Eindhoven ja Sealift Coordination Center Athens) toiminnan kehittymistä. Kertomusvuoden lopulla Merenkululaitos valmisti liikenne- ja viestintäministeriölle muistiota laivapankkeihin liittymisen eduista ja mahdollisuuksista.

Kertomusvuoden aikana PBOS:in asiantuntijalistoilta oli vapaana kuusi asiantuntijapaikkaa. Suomi ei tehnyt esityksiä mahdollisista ehdokkaistaan avoimiin paikkoihin, koska sopivia ehdokkaita ei kyseisiin tehtäviin löytynyt. Suomi on kuitenkin kokouksissa ilmoittanut olevansa valmis asettamaan ehdokkaan meriliikennetilannekuvan asiantuntijaksi heti, kun sopiva tehtävä avautuu. Vuonna 2005 ei aiemmista vuosista poiketen järjestetty lähinnä partnerimaiden edustajille tarkoitettua Shipping Day- tapahtumaa

vähäisen ennakokiinnostuksen vuoksi. PBOS sopikin, että jatkossa Shipping Day järjestetään joka toinen vuosi. Kyseisillä päivillä Naton edustajat informoivat merenkulun asiantuntijoita organisaationsa toiminnasta ja kehitysnäkömystä.

Ilmakuljetukset

Ilmakuljetuskomitean (Civil Aviation Planning Committee, CAPC) toimintaan on Suomesta osallistunut lähinnä ilmailuhallinnon edustajia. Komiteakokouksia pidettiin kertomusvuonna kaksi. Lisäksi toimi komitean pysyvä alatyöryhmä, jonka toiminnassa alkuvuoden aikana olivat esillä muun muassa asiantuntijoiden tehtäväkuvan määrittely (asiantuntijapaikkoja CAPC:lla on 48) ja EADRCC:n kuljetusvälinerekisteri sekä Naton kriisitilanteissa tarvitsemien lentokenttien järjestelyt. Kevätkokouksessa esillä olivat koulutuskysymykset, siviiliasiantuntijoiden käyttö sotilasoperaatioiden tukena, siviilisektorin valmius ABC-uhan varalta sekä Romanian ja Georgian tulvat. Joulukuussa työryhmässä käsiteltiin palveluntuottajien osallistumista Naton toimintaan, asiantuntijoiden toiminta, uudet terrorismin torjunnan ja tiedustelun järjestelyt sekä koulutuksen kehittäminen esimerkiksi siirtämällä painopisteitä luennoista työryhmätoimintaan.

Kevään komiteakokouksessa käsittelyssä oli Naton jäsenvaltioiden lainsäädäntö koskien mahdollisen terroristien kaappaaman koneen eliminointia ts. alas ampumista, eri valtioiden siviililentotoiminnan kriisivalmistelut ml. terrorismi, rajanylityksiä koskevat asiat, EADRCC:n toiminta sekä tapahtuneiden suuronnettomuuksien analysointi. Syksyn kokousten pääaiheet olivat terrorismi, suuronnettomuudet, Ruotsin ambulanssikoneen kehittäminen sekä onnettomuuksien torjuntavalmiudet kuten Venäjän Emercomin kaluston käytettävyyden metsäpalojen torjunnassa. Kaikissa kokouksissa käsiteltiin myös asetettujen työryhmien toimintaa (mm. evakuoinnit ja kriittinen infrastruktuuri).

Tele- ja postitoiminta

Tele- ja postikomitean (Civil Communications Planning Committee, CCPC) ja sen ad hoc työryhmien toimintaan osallistui kertomusvuonna liikenne- ja viestintäministeriön lisäksi Huoltovarmuuskeskukseen ja sisäasiainministeriön edustajia. Komiteakokouksia järjestettiin kaksi. Lisäksi työtä tehtiin erilaisissa työ- ja raportointiryhmissä. Komitea valitsi Suomesta kaksi henkilöä asiantuntijoikseen aihealueina ”Infrastructure and Interconnections / Electronic Communications Networks and Services”. Järjestelyjen monimutkaisuuden vuoksi samat henkilöt tulivat valituksi myös teollisuuskomitean jäseniksi infrastruktuuriasiantuntijoina. Vuoden 2005 aikana pyrittiin selvittämään, onko samojen henkilöiden mahdollista olla kahden komitean asiantuntijoina. Asiantuntijoiden toimikausi on kolme vuotta.

Komitean kokouksissa päivitettiin työryhmien raportteja ja suoritettiin alan ongelmien tärkeysluokittelu. Alatyöryhmäaiheina Suomen kannalta mielenkiintoisimpia olivat ”Crisis Management Operator”- hanke sekä osallistuminen ”Mobile Services”- työryhmän työskentelyyn. Komiteassa käytiin läpi myös viestitoimintaa suurten onnettomuuksien aikana (Katrina, Pakistanin maanjäristykset).

Koordinointi Suomessa

LVM:n hallinnonalan Nato-asioiden yhteyshenkilökokouksia pidettiin ministeriön johdolla kaikkiaan neljä: tammikuussa, huhtikuussa, kesäkuussa ja lokakuussa 2005. Näihin kokouksiin osallistuivat kaikkien edellä mainittujen yhteistoimintaorganisaatioiden edustajat. Kokouksissa linjattiin yhteisiä tavoitteita sekä käytiin muun muassa läpi komiteoiden toimintaa ja osallistumisen muotoja ja tuloksia. Kokouksiin osallistui pääsääntöisesti myös Suomen Nato edustuston edustaja. LVM:n valmiusyksikön kokoon kutumana järjestettiin lisäksi kaikkiaan seitsemän tele- ja postiasioiden kansallista yhteyshenkilökokousta. Lisäksi LVM osallistui ulkoasiainministeriön järjestämiin valtionhallinnon yhteistyökokouksiin.

8. KAUPPA- JA TEOLLISUUSMINISTERIÖ/HUOLTOVARMUUSKESKUS

Huoltovarmuuskeskus (HVK) rahoittaa erityisasiantuntijan virkaa Suomen Nato-edustustossa. Viran haltijana toimii 1.8.2005 lähtien sisäasiainministeriöstä ulkoasiainministeriölle määräajaksi akkreditoitu virkamies. Erityisasiantuntija toimii Suomen edustajana Naton johtavassa

siviilivalmiussuunnittelukomiteassa ja seuraa huoltovarmuuteen ja valmiussuunnitteluun liittyvää toimintaa Natossa. HVK:n lähettämä erityisasiantuntija on myös toiminut Suomen edustajana väestönsuojelukomiteassa sekä SCEPC:n alaisessa Minimum Standards and Non-Binding Guidelines -työryhmässä, Suomen yhteyshenkilönä pelastuspalveluiden koordinoitikeskukseen, osallistunut talouskomitean työskentelyyn sekä koordinoitunut johtavan logistiikkakomitean, tiedekomitean, ympäristö- ja tulevaisuuskomitean ja Naton öljyhuoltokomitean tiedotusta.

Huoltovarmuuskeskus osallistui vuonna 2005 seuraavien Naton siviilivalmiusorganisaatioon kuuluvien komiteoiden toimintaan rauhankumppanuuskokouksessa:

- Johtava siviilivalmiussuunnittelukomitea (Senior Civil Emergency Planning Committee, SCEPC)
- Merikuljetuskomitea (The Planning Board for Ocean Shipping, PBOS)
- Maakuljetuskomitea (The Planning Board for Inland Surface Transport, PBIST)
- Siviili-ilmailukomitea (The Civil Aviation Planning Committee, CAPC)
- Elintarvike- ja maatalouskomitea (The Food and Agriculture Planning Committee, FAPC)
- Teollisuuskomitea (The Industrial Planning Committee, IPC)
- Tietoliikennekomitea (The Civil Communication Planning Committee, CCPC)
- Väestönsuojelukomitea (Civil Protection Committee, CPC)
- Lääkintäkomitea (The Joint Medical Committee, JMC)

Näiden lisäksi HVK:n edustajat osallistuivat Naton ympäristö- ja tulevaisuuskomitean, ja Naton öljyhuoltokomitean toimintaan.

Toiminta käsitti osallistumisen kokouksiin, työryhmiin ja seminaareihin. HVK:n aktiivisuus kriittisen infrastruktuurin turvaamiseen liittyvässä toiminnassa jatkui vuonna 2005. HVK:n edustaja toimi IPC:n energiainfrastruktuurin turvaamista käsittelevän Ad-Hoc -työryhmän puheenjohtajana, ja HVK:n virkamies osallistui aktiivisesti IPC:n CBRN-suojavarustetietokannan laatimiseen. HVK:n edustaja toimi FAPC:n elintarviketurvallisuustyöryhmän (Food Security Ad-Hoc Working Group) puheenjohtajana, sekä myös CCMS:n elintarviketurvallisuus ja terrorismi -työryhmän jäsenenä, ja kriittisen infrastruktuurin turvaamiseen tähtäävän toiminnan koordinaattorina.

Kaksi HVK:n virkamiestä osallistui Green Cloud 2006 -harjoituksen valmisteluun. HVK:n edustaja osallistui myös Zürichissä järjestettyyn terrorismin rahoittamisen torjuntaa käsittelevään "NATO EAPC / PfP Workshop on Public Private Co-operation in Combating the Financing of Terrorism" -seminaariin.

Komiteoiden kansallisten asiantuntijoiden nimeäminen oli edellisen vuoden tapaan yksi vuoden 2005 tärkeimpiä kysymyksiä. Vuoden 2005 aikana edellisenä vuotena esitetyistä asiantuntijaehdokkaista kolme valittiin teollisuuskomitean asiantuntijoiksi, joista kaksi valittiin myös viestintäkomitean CCPC:n asiantuntijoita. Lisäksi kaksi ehdokasta valittiin PBIST:in asiantuntijoiksi. Kaikki vuonna 2005 valitut asiantuntijat koulutettiin Naton asiantuntijoille järjestämällä perehdyttämiskurssilla marraskuussa 2005.

Huoltovarmuuskeskus pitää osallistumista rauhankumppanuusyhteistyöhön tarpeellisenä. Yhteistyön avulla saadaan tietoa Naton omista sekä jäsen- ja kumppanimaiden yksittäisistä ja yhteisistä huoltovarmuus- ja valmiussuunnittelujärjestelyistä, luodaan verkosto vastaavien viranomaisten kanssa, sekä tuodaan esiin Suomen näkökantoja näissä asioissa. Yhteistyömuodot ovat vakiintuneet entisestään. HVK:n näkökulmasta EU:n ja Naton toimintojen koordinoitua ja niiden välisen yhteistyön edistäminen, etenkin kriittisen infrastruktuurin turvaamisen alalla olisi toivottavaa.

9. SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) osallistuu ensisijaisesti EU:n ja pohjoismaisen yhteistyön puitteissa biologisen, kemiallisen ja radiologisen terrorin uhkaa ja siihen liittyvää lääkinnällistä varautumista koskevaan toimintaan. Rauhankumppanuusyhteistyö antaa terveydenhuollon valmiussektorille lisäarvoa ja mahdollistaa alaa koskevan kansainvälisen monen tason yhteistyön sekä erityistietojen hankkimisen.

STM on osallistunut vuonna 2005 Naton rauhankumppanuusyhteistyön puitteissa siviilivalmiussektorilla

EAPC-kokoonpanossa järjestettyihin lääkintäkomitean kokouksiin (Joint Medical Committee, JMC). Ministeriötä on kokouksissa edustanut valmiusyksikön päällikkö.

Sosiaali- ja terveysministeriö osallistui kertomusvuonna Naton rauhankumppanuusohjelman puitteissa Brysselissä alkuvuodesta 2006 järjestetyn biologisen terrorismin seurausten hallintaa käsittelevään Green Cloud –siviilivalmiusharjoituksen valmistelukokouksiin. Harjoituksen skenaariona oli tilanne, jossa usean Pohjanmeren ja Itämeren maan satamassa vierailevassa risteilyaluksessa oli tahallisesti levitetty vaarallista tartuntatauti. Harjoitus oli kuvitteellinen karttaharjoitus. Harjoituksessa ei aktivoitu valmiusjärjestelmiä, ja se toteutettiin Naton päämajassa kansallisten asiantuntijoiden voimin.

Osallistuminen harjoituksen valmisteluihin antoi mahdollisuuden tutustua Naton jäsenmaiden ja rauhankumppanuusmaiden terveydenhuollon varautumiskäytäntöihin sekä perehtyä Naton menettelytapasuosituksiin. Eri maiden terveydenhuollon varautumisen organisatoriset rakenteet, standardit ja toimintaperiaatteet sekä huoltovarmuusratkaisut ovat erilaiset. Harjoitukseen osallistuminen tuottaa tietoa erilaisten järjestelyiden toimivuudesta. Tällä on merkitystä kehitettäessä kotimaan terveydenhuollon varautumista ja huoltovarmuusratkaisuja.

Lääkintäkomitean työskentelytavat ja tavoitteet ovat jatkuvasti jäsentyneet ja kehittyneet. Tämä ja eri jäsenmaiden tiiviimpi sitoutuminen komitean työskentelyyn lisää jatkossa komitean työhön osallistumisen hyödyllisyyttä.

10. KEMIALLISEN ASEEN KIELTOSOPIMUKSEN VALVONTALAITOS (VERIFIN)

Kemiallisen aseiden kieltosopimuksen valvontalaitos (VERIFIN) on osallistunut Naton LG-7/SIBCRA toimintaan (Land Group 7 on NBC Defense, Sampling and Identification of Biological, Chemical and Radiological Agents). Yhteistyö on jatkunut usean vuoden ajan aktiivisesti.

Rauhankumppanuusyhteistyön puitteissa pidettiin Porton Downissa Englannissa 24.–27.4.2005 kokous, jossa käsiteltiin erityisesti ns. likaisen näytteen analytiikkaa. Ns. likainen näyte voi sisältää kemiallisia ja/tai biologisia taisteluaineita sekä säteileviä komponentteja.

VERIFIN:in näkökulmasta SIBCRA:n toiminta on parhaimmillaan tiedon jakamista. Erityisesti sen eri alojen ”team of expert”-tapaamiset ovat hyödyllisiä kansainvälisten suhteiden kehittämiseksi, mahdollisen yhteistyön sekä uusien tutkimusaiheiden kartoittamiseksi.

11. SUOMEN AKATEMIA

Suomen Akatemia on toiminut Naton rauhankumppanuuden puitteissa yhteistyössä Naton kanssa jo useita vuosia. Naton tiedeohjelman päämääränä on edistää turvallisuutta tukemalla sitä edistävää kansainvälistä tiede- ja teknologiyhteistyötä erilaisin tukimuodoin. Suomen Akatemia toimii kansallisena yhteistyöorganisaationa Naton tiedeyhteistyötoiminnassa ja osallistuu siviilivalmiussektorin rauhankumppanuusyhteistyön puitteissa tiedeohjelmakomitean ja ympäristö- ja tulevaisuuskomitean työhön. Tärkein tehtävä on informaation vaihto siviilisektorin tutkimusyhteistyömahdollisuuksista suomalaisen tutkimusyhteisön ja muiden kumppanuusmaiden välillä. Suomen Akatemialla on yhteyshenkilö Helsingissä ja Brysselissä.

Naton tarjoamat tutkimusyhteistyömahdollisuudet on linkitetty Euroopan unionin aloitteesta perustettuun eurooppalaiseen tutkijoiden liikkuvuuspalvelujen portaaliin, osoite on: <http://europa.eu.int/eracareers>. Portaaliin tulevat mukaan kaikki keskeiset kansainväliset tutkimuksen rahoittajat sekä tutkijoiden liikkuvuusohjelmia ja palveluja tarjoavat organisaatiot. Yliopistot, tutkimuslaitokset, tiedeorganisaatiot ja yritykset voivat kirjautua portaaliin ja ilmoittaa avoimista tutkijoiden paikoista portaalin kautta. Tutkijoiden eurooppalainen liikkuvuuspalveluverkosto sekä avautuneet kansalliset portaalit on esitelty Naton rauhankumppanuustoiminnan tiedeohjelmakomitealle Suomen aloitteesta.

Euroopan unionin komission rahoittaman ja Suomessa tehdyn selvityksen (*Publications of the Academy of Finland 1/05: "Mobile Minds, Survey of Foreign PhD Students and Researchers in Finland"*) tuloksia tutkijoiden liikkuvuudesta ja liikkuvien tutkijoiden informaatiopalveluista esiteltiin tiedeohjelmakomitealle sen rauhankumppanuuskokoonpanossa syksyllä 2005. Suomen esitys sai erinomaisen hyvän vastaanoton.

12. SUOJELUPOLIISI

EAPC:n puitteissa on luotu erityisesti terrorismiin ja terrorismin vastaiseen toimintaan tarkoitettu tiedonvaihtojärjestelmä, jota voidaan tarvittaessa hyödyntää EAPC-kontekstissa.

Suojelupoliisi ei ole aktiivisesti osallistunut Naton rauhankumppanitoimintaan vuonna 2005.

UTP 17/2006 vp

**NATON SIVIILIVALMIUSKOMITEAN TÄYSISTUNTO EURO-ATLANTTISESSA
KOKOONPANOSSA 11.5.2006****Naton rauhankumppanuuden siviilivalmiussektori**

Naton rauhankumppanuusohjelma on sotilaalliseen kriisinhallintaan painottuva yhteistyöohjelma, johon liittyy oleellisena osana yhteistyö siviilivalmiussektorilla. Siviilivalmiussektorin tehtäviin on perinteisesti kuulunut tuki Naton operaatioille ja kansallisille viranomaisille kriisitilanteissa. Siviilivalmiusyhteistyö kattaa elintärkeiden hyödykkeiden sekä palveluiden logistiikkaan, infrastruktuuriin ja huoltovarmuuden valmiussuunnitteluun liittyvät toiminnot. Suunnittelussa otetaan kattavasti huomioon siviiliväestöön ja yhteiskunnan elintärkeään infrastruktuuriin kohdistuvan, joukkotuhooseen suoritettun terrori-iskun mahdollisuus.

Naton siviilivalmius muodostuu pääosin kansallisista toimenpiteistä ja voimavaroista, joiden käytöstä kukin maa päättää tapauskohtaisesti. Naton siviilisektorin toimintaa koordinoi siviilivalmiuskomitea (*Senior Civil Emergency Planning Committee, SCEPC*). Siviilivalmiuskomitean täysistunto järjestetään puolivuositain sekä EAPC- että jäsenmaakokoonpanossa. Täysistunto pidettiin Helsingissä viime keväänä. Siviilivalmiuskomitea raportoi suoraan Naton neuvostolle ja toimii kiinteässä yhteistyössä myös kumppanuusneuvoston kanssa. Valmiussuunnittelun suuntaviivat ja painopisteet asetetaan kahden vuoden välein annettavalla ministeriohjeella sekä komiteoiden työohjelmilla. Käytännössä kaikki 46 Euro-atlanttisen kumppanuusneuvostoon kuuluvaa maata osallistuvat siviilivalmiussektorin toimintaan.

Siviilivalmiuskomitean alaisuudessa toimivat seuraavat komiteat, joiden toiminta on pääosin avattu myös EAPC-maille: meri- ja maakuljetus-, siviili-ilmailu-, elintarvike- ja maatalous-, teollisuus-, tietoliikenne-, väestönsuojelu- ja lääkintä-, tiede-, ympäristö-, tulevaisuus- ja talouskomitea sekä NATO Pipeline Committee, joka käsittelee öljykuljetuksiin ja huoltovarmuuteen liittyviä kysymyksiä.

Suomi on osallistunut v. 1997 alkaen aktiivisesti siviilivalmiussuunnittelun yhteistyöhön Euro-atlanttisen kumppanuusneuvoston puitteissa. Suomea edustaa siviilisektorin työskentelyssä kunkin toimialan ammattiministeriö. Ulkoasiainministeriö toimii valtionhallinnon toimintaa koordinoivana viranomaisena näissä kysymyksissä.

Oheisessa muistiossa esitelty siviilivalmiuskomitean euro-atlanttisessa kokoonpanossa 11.5.2006 pidetyssä täysistunnossa käsitellyt asiat kuuluvat sisällöllisesti lähinnä sisäasiainministeriön toimialaan.

**1. YHTEISYMMÄRRYSPÖYTÄKIRJA RAJAT YLITTÄVIEN VÄLTÄMÄTTÖMIEN
SIVIILIKULJETUSTEN HELPOTTAMISESTA**

Siviilivalmiuskomitean täysistunto hyväksyi yhteisymmärryspöytäkirjan rajat ylittävien välttämättömien siviilikuljetusten helpottamisesta. Rajat ylittävien siviilikuljetusten helpottamiseksi laaditun MoU:n tarkoituksena on tehostaa kansainvälisiä valmiuksia reagoida luonnon- ja teknologisiin onnettomuuksiin sekä tarvittaessa vastata nopeasti avunpyyntöihin koskien terrori-iskujen seurausten hallintaa, mukaan lukien joukkotuhooseen tehdyt iskut. Välttämättömät rajat ylittävät siviilikuljetukset määritellään MoU-luonnoksen 1 artiklassa siten, että niiden tarkoituksena on taata väestön elintärkeät tarpeet onnettomuuksien jälkivaikutuksista selviytymiseksi. Onnettomuudella puolestaan tarkoitetaan joukkotuhooseiden aiheuttamia seurauksia, onnettomuuksia tai muita luonnollisia tai teknisiä katastrofeja, joiden yhteydessä apu on tarpeen.

Kyseessä ei ole oikeudellisesti velvoittava valtiosopimus, vaan poliittisluontoinen asiakirja. MoU edesauttaa Naton siviilivalmiussektorin puitteissa tapahtuvaa käytännön tason pelastuspalveluyhteistyötä Euro-atlanttiseen kumppanuusneuvostoon kuuluvien maiden kesken. Erityisesti tämä tarkoittaa yhteistyöverkoston luomista erikseen nimettävien yhteyshenkilöiden kautta ja näin ollen käytännön tason tukitoimintaa rajat ylittävien kuljetusten sujuvuuden helpottamiseksi, samoin kuin yhteistyön keskinäistä koordinoitua.

Käytännössä MoU:n toivotaan helpottavan yksinkertaistettujen ja nopeutettujen pelastuspalvelutoimenpiteiden soveltamista kansainvälisessä avunantotilanteessa. Esimerkkinä voidaan mainita luonnonkatastrofi Keski-Aasiassa, jossa valtioiden väliset jännitteet muutoin saattaisivat estää tehokkaan pelastustoiminnan. Tällöin avun toimittamista voisi nopeuttaa se, että MoU:hun sitoutuessaan osapuolet kehittäisivät mahdollisia muita teknisiä tai hallinnollisia järjestelyitä, jotka tukisivat kuljetusten rajanylitysten helpottamisen täytäntöönpanoa. Tällaisia avunantoon liittyviä kriittisiä teknisiä järjestelyitä voisivat olla esimerkiksi rajanylityspaikkojen, kontaktipisteiden ja ajoreittien kahdenväliset ja mahdollisia kauttakulkumaita koskevat määritykset.

MoU:ssa mainituista tulli-, viisumi- yms. helpotuksista säädetään kuitenkin edelleen valtiokohtaisesti erikseen. Valmistelun aikana oikeudellisten asiantuntijoiden ryhmä on konsultoinut myös Euroopan unionin edustajia yhteensopivuudesta yhteisön lainsäädännön suhteen.

Merkitys Suomen kansainväliselle pelastuspalveluyhteistyölle

Suomelle keskeisiä yhteistyömekanismeja erityisesti lähialue toiminnassa ovat kahden- ja monenväliset pelastuspalvelun yhteistyösopimukset sekä EU:n yhteisölainsäädäntö. Valmisteilla oleva MoU ei luo uutta normatiivista sääntelyä kansallisten lainsäädäntöjen, yhteisölainsäädännön tai kansainvälisten sopimusten rinnalle, mikä todetaan nimenomaisesti myös siviilivalmiuskomitean valmisteluasiakirjoissa. Lähialueiden ulkopuolella Suomi toimii ensisijaisesti YK:n koordinaation puitteissa sovittuja menettelytapoja noudattaen.

MoU tukee Naton siviilivalmiussektorin päivitettyä toimintasuunnitelmaa siviilivalmiuden kehittämiseksi ja tarjoaa mahdollisuuden tukea erityisesti vähemmän kehittyneiden rauhankumppanuusmaiden pyrkimyksiä kehittää omaa pelastuspalvelusektoriaan. Samalla MoU osaltaan tukee EAPC-maiden keskinäistä koherenssia ja edesauttaa läntisten arvojen ja demokraattisen arvomaailman juurtumista vähemmän kehittyneisiin kumppanimaihin.

Tarkoituksena on, että euro-atlantisen kumppanuusneuvoston suurlähettiläskokous vahvistaa yhteisymmärryspöytäkirjan seuraavassa kokouksessaan 14.6.2006. Tämän jälkeen MoU avataan allekirjoitettavaksi ja sille luodaan seuranta- ja arviointimekanismi loppuvuoden aikana. MoU:n loppumääräysten mukaan se tulee valtiokohtaisesti voimaan nimenomaisella allekirjoituksella, joten siviilivalmiuskomitean hyväksymisellä ei tässä mielessä ole valtioita sitovaa vaikutusta.

2. GREEN CLOUD-HARJOITUKSEN LOPPURAPORTTI

Naton siviilivalmiuskomitean johdolla järjestettiin 20.-21.2.2006 Brysselissä rauhankumppanuuskokoonpanossa biologisen terrorismin seurausten hallintaan keskittyvä Green Cloud -karttaharjoitus. Myös WHO ja YK:n alainen OCHA (Office for the Coordination of Humanitarian Affairs) osallistuivat harjoitukseen. Harjoitus oli johtavan siviilivalmiuskomitean hyväksytyn harjoitusohjelman mukainen vuosittainen harjoitus, joka ensimmäistä kertaa järjestettiin pienimuotoisena karttaharjoituksena. Varsinaisia harjoitukseen osallistujia olivat Naton siviilivalmiuskomitean pysyvät edustajat, joiden tueksi pääkaupungeilla oli mahdollisuus lähettää harjoituksen sisällön kannalta olennaisia asiantuntijoita. Harjoituksen aiheena oli tilanne, jossa usean Pohjanmeren ja Itämeren maan satamassa käyvällä risteilyaluksella oli tahallisesti aiheutettu vaarallinen biotartunta.

Siviilivalmiuskomitean täysistunto totesi harjoituksen pääosin erittäin hyödylliseksi ja päätti suositella vastaavien harjoitusten järjestämistä.

Kansainvälinen siviilivalmiussektorin harjoitus Suomessa rauhankumppanuuden puitteissa

Siviilivalmiuskomitean kokouksessa vahvistettiin Suomen aikomus järjestää v. 2008 rauhankumppanuuden puitteissa yhdistetty kartta- ja kenttäharjoitus. Suomi itse on osallistunut Naton/EAPC:n siviilivalmiussektorin vuosittaisiin harjoituksiin säännöllisesti, mutta olisi ensimmäistä kertaa järjestelyvastuussa. Harjoituksen valmisteluista vastaa sisäasiainministeriö sekä toteutuksesta Kuopion Pelastusopisto. Ulkoasiainministeriö rahoittaa harjoituksen sekä osallistuu skenaarion sisällöllisiin valmisteluihin. Harjoitus on ilmoitettu Suomen kontribuutioksi myös rauhankumppanuuden terrorismin vastaiseen ohjelmaan.

3. YLEISET SUUNTAVIIVAT JA VÄHIMMÄISSTANDARDIT JOUKKOTUHOASEIDEN KÄYTÖN SEURAUKSIIN VARAUTUMISEKSI

Suomen, Ruotsin ja Norjan aloitteesta on siviilivalmiuskomitean alaisuudessa valmisteltu usean vuoden ajan yleispätevää, mutta valtioita kansallisesti sitomatonta ohjeistusta sekä vähimmäisstandardeja kemiallisten, biologisten, radiologisten tai ydinaseen käytön seurauksiin varautumiseksi (Non-Binding Guidelines and Minimum Standards-project). Kuluvana vuonna päätökseen saatava hanke on ollut eräs euroatlanttisen siviilivalmiustoiminnan menestyksellisimmistä. Siihen on aktiivisesti osallistunut 13 Nato- ja EAPC-maata.

Siviilivalmiuskomitean täysistunto hyväksyi hankkeeseen liittyen kolme asiakokonaisuutta, joista ensimmäinen sisältää yleiset ohjeet välittömästä toiminnasta joukkotuhoaseiden käytön jälkeisessä tilanteessa. Toiseksi todettiin perustetuksi kansallisista asiantuntijoista koostuva ryhmä, jonka Nato voi EAPC-maan pyynnöstä lähettää arvioimaan ko. maan valmiuksia joukkotuhoaseiden käyttöön liittyvään varautumiseen. Tarvittaessa ryhmä antaa neuvoja varautumisen parantamiseksi. Erityisesti vähemmän kehittyneet kumppanusmaat pitävät asiantuntijakonsultoinnin mahdollisuutta hyödyllisenä. Kolmanneksi todettiin, että Suomen johdolla on kehitetty yleispätevä koulutusohjelma ensi vaiheen työntekijöille (Structure of the International CBRN Training Curriculum). Ensimmäistä osiota testataan 29.5.-2.6.2006 Kuopion Pelastusopistossa järjestettävällä kansainvälisellä kouluttajakursilla.

4. SVEITSIN JA ALANKOMAIEN SAGBATA –ALOITE

Siviilivalmiuskomitean täysistunnolle esiteltiin Alankomaiden ja Sveitsin yhteisen Sagbata –projekti, jonka tavoitteena on kehittää kansallisille päätöksentekijöille malli toimista bioterrorismin käytön seurausten minimoimiseksi. Tavoitteena on kuvata päätöksenteon vaihtoehtoja ja niistä aiheutuvia seuraamuksia. Esimerkkinä voidaan mainita lentokentän sulkeminen merkittävän tautiepidemian puhjettua. Hanke on vasta alkuvaiheissaan, mutta jo nyt sitä on arvioitu käyttökelpoiseksi koskemaan useita yhteiskunnan perustoimintoja uhkaavia tilanteita terrorismista luonnonkatastrofeihin.

Suomen korkeatasoisen varautumisjärjestelmän vuoksi erityisesti Suomelta on pyydetty asiantuntija-apua aloitteen testaamiseksi, mutta toistaiseksi toiminnasta vastaavat ministeriöt eivät ole kyenneet irrottamaan vaadittua asiantuntemusta resurssipulan vuoksi.

5. EURO-ATLANTTISEN PELASTUSPALVELUN KOORDINAATIOKESKUKSEN KEHITTÄMINEN

Naton siviilivalmius muodostuu kansallisista toimenpiteistä ja voimavaroista, joiden käytöstä kukin maa päättää tapauskohtaisesti. Poikkeuksena on v. 1998 katastrofien torjuntaa ja jälkihoitoa hallinnoimaan perustettu Euro-Atlanttinen pelastuspalvelun koordinoitokeskus (EADRCC), joka on yhteinen voimavara. Kehittyneistä kumppanimaista mm. Suomi, Ruotsi ja Itävalta osallistuvat keskuksen toimintaan aktiivisesti tarjoamalla asiantuntijoita keskuksen käyttöön sekä osallistumalla harjoituksiin. Sveitsi kustantaa pysyvänä järjestelynä keskuksen yhteysupseerin, jonka pääasiallinen tehtävä on koordinoida toimintaa YK:n OCHA:n kanssa.

EADRCC on osoittautunut joustavuutensa ja nopean reagointikykyensä vuoksi käyttökelpoiseksi välineeksi koordinoida aputoimia erityisesti niissä avustusooperaatioissa, joihin EU MIC (Monitoring and Information

Centre) ei osallistu. EADRCC:llä on sveitsiläisen yhteysupseerin kautta toimivat yhteydet OCHA:an, mikä helpottaa pelastustoimien koordinoitua YK:n kanssa. EADRCC:n kautta on alkuvuodesta avustettu mm. Algeriaa tulvissa sekä Kirgisiaa rankkojen lumisateiden tuhojen jälkihoidossa.

Naton jäsenmaat ovat osana yleisempää Naton roolia ja tehtäviä koskevaa transformaatiokeskustelua pohtineet mahdollisuuksia hyödyntää EADRCC:n voimavaroja nykyistä tehokkaammin avustusoperaatioiden suunnittelussa sekä erityisesti sotilas- ja siviilielementtien yhteistyössä Naton operaatioissa. Kumppaneiden kannalta kehitys ei olisi erityisen toivottavaa, sillä se merkitsisi EADRCC:n käyttöä koskevan päätöksenteon siirtyvän operaatioita koskevilta osin Naton sisäiseksi. Myös osa jäsenmaista vastustaa EADRCC:n roolin laajentamista siltä osin kuin se merkitsisi päällekkäistä toimintaa EU:n kanssa. Joidenkin jäsenmaiden näkemyksen mukaan EADRCC:n roolia myös suhteessa YK:n OCHA:an tulisi täsmentää siten, että avustustoiminnassa YK on ensisijainen ja EADRCC:n rooli tätä tukeva.

Suomi, Ruotsi, Irlanti, Itävalta ja Sveitsi ovat korostaneet EADRCC:n roolia ensisijaisesti euro-atlanttisena elimenä. Lopullinen päätös EADRCC:n roolista jää Naton jäsenmaiden päätettäväksi.